

سیاست‌های ارزی و عدم تعادل در بازار مواد غذایی این صادرات هم عین قاچاق است

مواد غذایی مورد نیاز کشور به کشورهای همسایه (که زمانی مبدأ قاچاق کالا به ایران بودند)، شده است. در این راستا می‌توان برای دسته اول مواد غذایی (تولیدات داخل) به قاچاق معکوس دام و طیور به خارج از خاک کشور در ماه‌های اخیر اشاره کرد. قاچاق دام، به دلیل کاهش ارزش پول ملی سودآوری بالایی برای قاچاقچیان دارد. این افراد، دام و طیور (که حتی شامل دام و طیور مولد نیز می‌شود) را به قیمت بالاتری از قیمت آن در بازار داخلی خریداری و سپس، به استان‌های غربی و جنوبی کشور منتقل و از این راه دام را از کشور خارج می‌کنند. مواردی دیگر مانند قاچاق شیر از استان همدان به شکل شیرخشک به مقصد عراق، قاچاق قند ایرانی کیلویی ۵ هزار تومان به جمهوری آذربایجان و سایر کشورها و... مثال‌هایی از قاچاق مواد غذایی تولید داخل هستند که به مقصد کشورهای همسایه قاچاق می‌شوند و صنعت دامداری و امنیت غذایی کشور را با خطر مواجه می‌سازند. به جز مواردی از قاچاق معکوس که کشور با آن روبروست، در اینجا با توجه به اهمیت مسأله باید به احتمال قاچاق گندم در سال جاری و ایجاد ناامنی در زمینه محصولات غذایی نیز اشاره کرد. این احتمال از آنجا نشأت می‌گیرد که قیمت خرید تضمینی هر کیلو گندم برای سال زراعی جاری ابتدا ۱۴۷۰ تومان تعیین شد که پس از اعتراض‌های فراوان با اندکی تغییر به ۱۶۰۰ تومان افزایش یافت.

ادامه در صفحه ۲

سیاست‌های کلان اقتصادی در سال‌های تازه سپری شده به دلایل گوناگون فاقد انسجام، تعادل بخشی و آینده‌نگری است و تنها و تنها به گذران روزهای بسیار نزدیک آتی منحصر شده است. این سیاست‌های متناقض و متضاد راه را برای فعالیت‌های رانت‌جویانه و فسادآلود هموار کرده است و بازارهای کلان، کار و پول را از تعادل اقتصادی و منطقی خارج کرده است. یکی از سیاست‌های ارزی که تخصیص ارز ترجیحی به واردات برخی کالاهاست در سرفه‌های قابل اعتنایی درست کرده که قاچاق مواد غذایی تولید شده در داخل به خارج از کشور به دلیل تفاوت معنادار صادرات برخی محصولات با کمترین فرآوری به خارج از کشور با هدف بهره‌برداری از ارز ارزان در پتروشیمی، در برخی صنایع مورد توجه و صنعت غذا یک اتفاق عادی شده و همتای قاچاق به حساب می‌آید.

مشکل قاچاق این محصولات

امنیت غذایی کشور را به شکل جدی تهدید می‌کند. قاچاق مواد غذایی به خارج از کشور است که در اثر التهابات بازار ارز (نشأت گرفته از تحریم‌های اقتصادی آمریکا) و شکاف شکل گرفته بین نرخ دلار و ریال رخ داده است. در اینجا با دو شکل از قاچاق مواد غذایی تولید داخل و قاچاق معکوس مواد غذایی وارداتی مواجه هستیم. خروج آمریکا از برجام و افزایش نرخ ارز و به دنبال آن، کاهش ارزش پول ملی از یک سو و ورود دولت با سیاست‌های حمایتی ارزی، یعنی اختصاص ارز ۴۲۰۰ تومانی برای واردات کالاهای اساسی از سوی دیگر، باعث قاچاق معکوس

در صفحات دیگر می‌خوانید:

سدر راه‌های
توسعه کشاورزی

صفحه ۸

نقشه راه تنظیم بازار کشور
آماده ابلاغ است

صفحه ۷

ارز ۴۲۰۰ تومانی شکر برای
۱۵۰ نفر رانت ایجاد کرده است

صفحه ۶

خلاء سیاست‌های مناسب
و تضعیف صنعت شکر ناپلند

صفحه ۴

سرمقاله

خشک کردن سرچشمه‌های رانت بهمن دانائی

رفتار و کارنامه درخشان انجمن صنفی کارخانه‌های قند و شکر در دهه‌های گذشته موجب شده است مدیران ارشد دولت‌های یازدهم و دوازدهم به این نهاد صنفی - صنعتی اعتماد کنند. هنگامی که دامنه اعتماد گسترده شد و کارآمدی این نهاد مدنی اثبات شد، آنگاه دولت محترم وظیفه سنگین توزیع شکر میان متقاضیان و تنظیم بازار را در اختیار انجمن قرار داد. اکنون چند ماه است که انجمن صنفی کارخانه‌های قند و شکر کار دشوار توزیع حواله شکر را که شرکت بازرگانی دولتی به مصرف‌کنندگان اختصاص می‌دهد را با همکاری کارخانه‌های قند و شکر انجام می‌دهد. شاید لازم است که تأکید شود واگذاری تنظیم بازار و اختیار واردات شکر علاوه بر اعتماد به انجمن و کارآمدی آن، حلال یک مسأله باقی مانده و در دروس ساز بر جان ما نیز هست.

ادامه در صفحه ۲

تحلیل

بودجه ریزی در شرایط نه جنگ نه صلح

دکتر حسین سلاح‌ورزی

واقعیت این است و مدیران ارشد و میانی کشور و کارشناسان و فعالان سیاسی و اقتصادی نیز تصریح دارند که ایران اکنون در حال جنگ اقتصادی با یکی از نیرومندترین اقتصادهای دنیاست. آمریکا با استفاده از نفوذ سیاسی و اقتصادی و نظامی که دارد متأسفانه حتی کشوری مثل چین را نیز در شرایط عدم همکاری با ایران قرار داده است. نتیجه این جنگ نابرابر اقتصادی این شده است که ایران در سال ۱۳۹۸ از مهم‌ترین منبع درآمد ارزی خود محروم شده و پیش‌بینی‌ها این است که صادرات نفت و میعانات گازی در سال بعد به ۱۸ میلیارد دلار برسد که به نظر کارشناسان پیش‌بینی خوشبینانه‌ای است. علاوه بر آن انتقال همین میزان ارز نیز با در دسر مواجه است. سقوط درآمد ارزی از صادرات نفت بودجه ایران را از ریخت و قیافه تاریخی و عادت شده دور کرده است و عدم تعادل در ساختار درآمدها و هزینه‌ها را بیش از پیش کرده است. در چنین وضعیتی است که سازمان برنامه و بودجه سخت‌ترین بودجه تاریخ معاصر را با توجه به شرایط نه جنگ نه صلح با بخش اصلی قدرت جهانی تهیه و برای تصویب به مجلس فرستاده است.

ادامه در صفحه ۷

این صادرات هم عین قاچاق است

ادامه از صفحه اول این در حالی است که گندم کاران قیمت هر کیلو گندم را با توجه به افزایش نرخ تورم و هزینه‌های تمام شده تولید ۱۷۵۰ تومان می‌دانند و با توجه به اختلافی که بین قیمت خرید تضمینی و قیمت تمام شده گندم وجود دارد و همچنین با عنایت به تأکید یکی از اعضای کمیسیون کشاورزی مجلس مبنی بر ضرورت تعیین قیمت خرید تضمینی ۱۹۰۰ تا ۲۰۰۰ تومانی برای گندم در سال زراعی جدید، انتظار می‌رود، امنیت غذایی کشور در شرایط تحریمی و التهابات بازار ارز، به سبب تمایل گندم کاران به فروش گندم خود به قاچاقچیان برای خروج آن از خاک کشور، با تهدید جدی روبه‌رو باشد. دسته دوم از مواد غذایی (اقلام غذایی وارداتی) که تعدادی از آنها از سهمیه ارز دولتی ۴۲۰۰ تومان برای واردات برخوردارند، به دلیل رانت ارزی ناشی از اختلاف، قیمت ارز دولتی و ارز آزاد، صادرات مجدد می‌شوند و قاچاقچیان این اقلام از یارانه‌ای که دولت در راستای حمایت از قدرت خرید مردم می‌پردازد، منتفع می‌شوند. در این راستا می‌توان به صادرات برنج وارداتی (با ارز ۴۲۰۰ تومان) اشاره کرد که برای خروج قانونی از کشور عنوان برنج ایرانی را بر آن نهاده‌اند. علاوه بر برنج وارداتی می‌توان به صادرات شکر و گوشت وارداتی با ارز ۴۲۰۰ تومان و بسیاری دیگر از مواد غذایی اساسی وارداتی اشاره کرد. به این ترتیب، انتظار می‌رود، با صادرات مجدد مواد غذایی وارداتی (با ارز ۴۲۰۰ تومان) به خارج از مرزهای ایران، عرضه این اقلام در بازار کاهش و قیمت‌ها افزایش یابد. بدیهی است که در چنین شرایطی، دولت به منظور اجتناب از ناهمبندی غذایی در کشور ناچار به صرف هزینه‌های بیشتر برای تأمین مواد غذایی مورد نیاز مردم خواهد بود.

توزیع نامناسب

یکی دیگر از چالش‌هایی که امنیت غذایی کشور را مورد تهدید قرار می‌دهد، فساد در شبکه توزیع مواد غذایی است. بازگشت تحریم‌های اقتصادی آمریکا علاوه بر مشکلاتی که تاکنون برای امنیت غذایی کشور به وجود آورده با تغییرات نامناسب توزیع مواد غذایی در بازار بر این مشکلات افزوده است. بازار مواد غذایی به دلیل تغییرات در نرخ ارز و افزایش قیمت مواد غذایی تولید داخل و وارداتی، با عدم توازن در توزیع به واسطه احتکار مواجه شده است. احتکار مواد غذایی در چند وقت اخیر هم از سوی مردم در ابعاد خرد و هم از سوی احتکارکنندگان در ابعاد کلان رخ داده است. افزایش چشمگیر قیمت‌ها و ترس از قحطی عاملی است که مردم را به سمت احتکار مواد غذایی سوق می‌دهد، به طوری که بیش از حد مورد نیازشان مواد غذایی خریداری و در خانه‌هایشان انبار می‌کنند. در چنین شرایطی، اگر برای مثال، کشور روزانه به تولید ۴۰۰ هزار بسته دستمال کاغذی نیاز داشته باشد، به سبب هجوم مردم به بازار و خرید مازاد بر نیاز حتی تولید روزانه بیش از ۴ میلیون بسته دستمال کاغذی نیز پاسخگوی تقاضای بازار نخواهد بود.

از سوی دیگر، احتکارکنندگان کلان را داریم که بیش از مردم عادی می‌توانند تعادل بازار را برهم بزنند و توزیع مواد غذایی را نامتوازن تر سازند. این دسته از افراد با استفاده از شرایط نامساعد اقتصادی کشور سعی در کسب سودهای کلان دارند و این کار را از طریق احتکار حجم زیادی از مواد غذایی در انبارهایشان محقق می‌سازند تا در آینده بتوانند مواد غذایی احتکار شده را به قیمتی بسیار بالاتر از هزینه تمام شده آنها به بازار عرضه کنند. مصداق عینی این شکل از فعالیت‌های مخرب در بازار مواد غذایی بسیار است، به طوری که از بین آنها می‌توان به احتکار مواد غذایی که شامل ۲ هزار کیسه برنج، ۲ هزار کیسه عدس، ۶ هزار کیسه کنجد، ۵ هزار کیسه تخمه آفتابگردان و مقادیر زیادی انواع ادویه، چای و اقلام دیگر به ارزش ۱۰۰ میلیارد ریال در یک انبار در حومه شیراز و احتکار مواد غذایی به وزن ۳ هزار و ۱۶۲ تن و ۳۰۰ کیلوگرم و به ارزش ۸۳ میلیارد و ۷۰۰ میلیون ریال در استان سیستان و بلوچستان اشاره کرد. به این ترتیب، می‌توان گفت به دلیل دستکاری‌ای که احتکارکنندگان عمده در عرضه مواد غذایی در بازار انجام می‌دهند، قیمت مواد غذایی در ماه‌های گذشته به شدت افزایش یافته و مردم را به سمت هجوم به خرید و انبار کردن مواد غذایی بیش از مقدار مورد نیازشان سوق داده است. ادامه این مسأله کمبود غذایی را در بازار این کالاها تشدید و امنیت غذایی کشور را با تهدید جدی روبرو می‌کند.

ملاحظات امنیت اقتصادی

تهدید امنیت غذایی یکی از اهداف اصلی تحریم‌های اقتصادی آمریکاست که علیه ایران وضع کرده و سعی در تحقق آن دارد. در چنین شرایطی، انتظار می‌رود، نیروهای فعال در بازار داخلی مرتبط با حوزه غذا به گونه‌ای عمل کنند که آسیب‌های ناشی از تحریم‌های اقتصادی آمریکا بر امنیت غذایی کشور به حداقل برسد، اما از سال گذشته (۱۳۹۷)، با شروع تحریم‌های جدید آمریکا تاکنون که چند ماه از سال ۱۳۹۸ گذشته است، نیروهای فعال در بازار غذا نه تنها انتظارات مربوط به امنیت غذایی کشور را تأمین نکرده‌اند، بلکه در سایه فضای به وجود آمده از تحریم‌ها، تهدیدهای دیگری را برای امنیت غذایی کشور به وجود آورده‌اند. انحصار در واردات، دلالتی، قاچاق و توزیع نامناسب تهدیدهای دیگری هستند که امنیت غذایی کشور را در شرایط کنونی در ابعاد وسیع‌تری تهدید می‌کنند. بر اثر این تهدیدها، محدودیت در عرضه برخی مواد غذایی و افزایش صعودی قیمت‌ها را در بازار مواد غذایی شاهد بوده‌ایم. کمبود عرضه مواد غذایی و افزایش قیمت آنها می‌تواند سبب غذایی خانوارها را روز به روز کوچک‌تر کند و ضمن تهدید سلامت جسمی جامعه، از لحاظ روحی نیز آسیب‌های جدی به اقشار مختلف جامعه، به ویژه قشر کم‌درآمد وارد کند. بدیهی است که وضعیت نامناسب سلامت جسمی و روحی در جامعه ممکن است سببی از نارضایتی‌های اجتماعی را به دنبال داشته باشد و امنیت ملی را با خطر جدی مواجه کند.

خشک کردن سرچشمه‌های رانت

ادامه از صفحه اول بر اساس یک تصمیم نادرست مربوط به دولت یازدهم که قیمت دوباره برای شکر را اجرایی کرد کارخانه‌های قند از دولت طلبکار شدند. اما دولت و سازمان‌های مربوطه در پرداخت بدهی دولت به کارخانه‌های شکر درنگ و تأخیر ۴-۵ ساله را اعمال کردند و میزان طلب کارخانه‌ها از مرز هزار میلیارد تومان فراتر رفت. این میزان طلب معوق کارخانه‌ها از دولت در شرایطی بود که کارخانه‌ها در این مدت از بانک‌ها وام گرفته و بهره‌های سنگینی نیز می‌دادند. دولت محترم برای اینکه این بدهی انباشت شده را به نوعی پرداخت کند اجازه داده است که شکر وارداتی با دلار ۴۲۰۰ تومانی در اختیار کارخانه‌ها باشد و آنها از محل تفاوت قیمت شکر وارداتی و قیمت مصوب شکر که در هر کیلوگرم نزدیک به ۸۰۰ تومان بود طلب خود را از دولت بگیرند. این روند اکنون چند ماه است که در حال اجراست و شرایط بازار نیز مساعد است و به نظر می‌رسد تلاطم از بین رفته و بازار شکر از تعادل مناسبی برخوردار شده و تنظیم بازار شکر مورد تأیید است.

پس از توزیع سهمیه چه می‌شود

یک بحث بسیار بااهمیت که اکنون در ذهن‌ها وجود دارد و محل پرسش شده و به نظر می‌رسد می‌توان و باید درباره آن واکاوی کرد و دفتر و حساب و کتاب را باز نگه داشت سرنوشت شکرهای دریافت شده از سوی کسانی است که با دریافت حواله موفق به دریافت شکر با نرخ‌های زیر بازار آزاد می‌شوند. واقعیت این است که شرکت بازرگانی دولتی ایران، کارخانه‌های قند و شکر و انجمن نهایت دقت و وسواس کارشناسی را برای حذر از هرگونه انحراف در دادن شکر به متقاضیان و دارندگان حواله شکر به کار برده‌اند. نهادهای نظارتی نیز بر اول مسیر تنظیم بازار که کارخانه‌ها هستند نظارت کافی و لازم را به عمل می‌آورند. اما چه کسی تضمین می‌کند که دریافت کنندگان شکر، حواله‌های دریافتی را بر طبق نظر کارگروه تنظیم بازار به کار برده و شکر را همان جایی مصرف می‌کنند که باید بکنند؟ این چیزی است که احتمال رانت در آن وجود دارد و باید راه را بر رانت‌های احتمالی بست و شرایط را به حالت طبیعی برگرداند. کارشناسان و فعالان باور دارند که ادامه وضعیت فعلی با دشواری‌های پر شمار مواجه شده و می‌تواند بستر ساز برخی انحراف‌ها باشد. به طور مثال می‌توان به داستان تبدیل شکر ارزان به محصولات مثل شکلات و شیرینی و نوشابه اشاره کرد. تجربه نشان می‌دهد، در حالی که شکر به عنوان ماده اولیه محصولات یادشده از سوی نهادهای نظارتی و دولتی با قیمت‌گذاری دستوری مواجه شده است و دولت سعی دارد که مصرف کنندگان شکر با آسیب مواجه نشوند، اما محصولات صنایع مصرف کننده شکر تابع قیمت‌گذاری دستوری نیستند و با آرامش می‌توانند از مابه‌التفاوت شکر ارزان و شیرینی و شکلات و نوشابه گران رانت ببرند. این رانت، وقتی که شکر تبدیل به محصول صادراتی می‌شود، بیشتر به چشم می‌آید. تصور کنید که دریافت کنندگان شکر با دلار ۴۲۰۰ تومانی آن را تبدیل به یک کالای بلافاصله پس از شکر با کمترین فرآوری کرده و صادر می‌کنند و دلار صادراتی خود را در بازار به نرخ‌های هر دلار تا ۱۳ هزار تومان عرضه می‌کنند. این یک اتفاق ناکارآمد است و در صورت ادامه وضعیت موجود می‌تواند بستر رانت و فساد را گسترده کند و طمع به شکر ارزان را افزایش دهد.

یادمان باشد که محاسبات و آمارهای در دسترس نشان می‌دهد از کل مصرف سالانه ۲/۲ میلیون تنی شکر در ایران تنها ۵۰۰ هزار تن آن به طور مستقیم در خانه‌ها استفاده می‌شود و ۱/۷ میلیون تن آن در خارج از سفره شهروندان و به وسیله کارخانه‌ها و حرفه‌های گوناگون تبدیل به محصولات دیگری می‌شود که تحت نظارت و قیمت‌گذاری نیستند. این فرآیند اگر برای یک دوره باشد شاید قابل تحمل باشد اما ادامه آن می‌تواند شمار متقاضیان دریافت شکر را افزایش داده و تنظیم بازار را به لحاظ سیاست‌گذاری و به لحاظ کمی با تنگنای جدی مواجه کند و در دسرهای خود را دارد. چاره کار این است که بستر و زمینه‌های رانت را خشکانده و شرایط طبیعی بر بازار شکر حاکم شود. حذف تدریجی و با برنامه و با لحاظ کردن همه مسائل دلار ترجیحی برای واردات شکر و توزیع آن از مسیر سهمیه‌بندی راحل اصلی است و باید در نهایت به آن سمت حرکت کنیم. واقعی شدن نرخ دلار برای واردات هر کالایی از جمله شکر راه‌حل واقعی است و نباید در اجرای آن البته با آینده‌نگری تردید کرد. خرد اقتصادی و منطق حکم می‌کند به جای توزیع رانت و هدر دادن منافع مصرف کننده نهایی و دولت و گذاشتن بار بزرگ بر دوش کارخانه‌ها، به راه اصلی برگردیم و سرچشمه‌های تباهی را خشک کنیم.

دشواری کنترل قیمت

کار درست در زمان مناسب

محمد عرب محمدی |

تجربه نشان می‌دهد ترمیم و مرمت یک فعالیت با یک کالای مادی آسیب‌دیده و یا یک تصمیم ناکارآمد بسیار دشوارتر از ساخت و برپا کردن همان فعالیت‌ها و کالاها و تصمیم‌هاست. دشواری کار ترمیم و مرمت برای اینکه یک تصمیم نادرست و اجرا شده و آسیب‌رسان به سر جای نخست برگردد به این علت است که مجربان و تصمیم‌گیرندگان تصمیم‌های نادرست، رفته‌اند و جای خود را به کسانی داده‌اند که فلسفه فعالیت گروه قبلی را نمی‌پذیرند. داستان تلخ تصمیم‌گیری برای تخصیص دلار ترجیحی در سال ۱۳۹۷ در وقتی اتفاق افتاد که مدیران ارشد سیاسی و اقتصادی تصور نمی‌کردند روزگاری برسد که تأمین ارز حتی در مقادیر کم نیز به بن‌بست برسد.

در بهار ۱۳۹۷ وزیر اقتصاد، رییس بانک مرکزی و مشاوران ارشد اقتصادی رییس‌جمهور افرادی بودند که حالا جایشان را به کسان دیگری داده‌اند و در زمانی که فروش صادرات نفت و برگشت ارز حاصل از صادرات ممکن بود. به این ترتیب بود که تخصیص دلار ۴۲۰۰ تومانی برای واردات شکر در سبد تصمیم‌های دولت قرار گرفت. حالا و در شرایطی که به پایان سال ۱۳۹۸ نزدیک می‌شویم و ۲۰ ماه از تصمیم اتخاذ شده گذشته است این تصمیم نادرست باید اصلاح شود. اصلاح تصمیم نادرست تخصیص ارز ارزان برای واردات شکر اما در زمانی قرار است رخ دهد که وضعیت کمی مبهم است و کارشناسان و فعالان اقتصادی می‌گویند اجرای این تصمیم با فوریت و پیش از آنکه الزام‌های کار بررسی شود می‌تواند بازار شکر را ملتهب کند. در حالی که در آخرین روزهای دی‌ماه این حرف که قرار است بساط دلار ۴۲۰۰ تومانی از سفره شکر برچیده شود و در شرایطی که انجمن صنفی کارخانه‌های قند و شکر با کلیات داستان موافق هستند و خود در این باره بارها هشدار داده‌اند، اما باید احتیاط کرد. واقعیت این است که بازار شکر به دلیل نزدیک شدن به روزهای اوج مصرف که از اسفندماه شروع می‌شود و تقاضا برای شکر روندی تصاعدی را تجربه می‌کند می‌تواند در صورت اجرای فوری حذف دلار ۴۲۰۰ تومانی از تعادل خارج شود. پیش‌بینی‌ها این است که پس از حذف دلار ۴۲۰۰ تومانی از بازار شکر قیمت هر کیلوگرم شکر تا ۶۲۰۰ تومان نیز برسد. در این شرایط که تنظیم بازار شکر برعهده انجمن صنفی کارخانه‌های قند و شکر است و باید پاسخگوی ۸۲ میلیون ایرانی باشند که انتظار ندارند بازار از تعادل خارج شود در موقعیت دشواری قرار می‌گیرند. انجام تصمیم مهم و کارشناسی و منطقی حذف دلار ۴۲۰۰ تومانی از بازار شکر می‌تواند در زمان مناسب اتفاق بیفتد و به طور مثال پس از ماه رمضان باشد. اگر دولت ۴ ماه پیش و در آخر تابستان ۱۳۹۸ نیز اقدام به حذف دلار ۴۲۰۰ تومانی می‌کرد با توجه به اینکه شکر تولیدی کارخانه‌ها تازه به بازار آمده بود، احتمال کامیابی بیشتر بود. اگر می‌خواهیم مصرف‌کننده‌نهایی آسیب کمتری ببینند و کارخانه‌ها و صنعت نیز با آرامش فعالیت کنند، کار درست را در زمان درست انجام دهیم.

می‌شود مواد غذایی در انبارها فاسد شوند. تعیین سقف به کاهش سرمایه‌گذاری، افزایش احتکار و پیدایش بازار سیاه منجر خواهد شد. اقداماتی که با هدف تثبیت قیمت‌ها در داخل کشور به اجرا گذاشته می‌شوند می‌توانند به ایجاد تلاطم در خارج دامن زنند. به عنوان مثال ممنوعیت صادرات و الزام کشاورزان به فروش محصولات در داخل کشور کمبودها در سطح جهانی را تشدید می‌کند. بانک جهانی برآورد می‌کند که اقدامات دولت‌ها برای مصون نگه داشتن کشورشان از افزایش قیمت‌ها عامل ۴۰ درصد از افزایش بهای جهانی گندم در سال ۲۰۱۱-۲۰۱۰ بود.

یک دلیل برای اجتناب از کنترل قیمت‌ها آن است که پس از اعمال کنترل برداشتن آن بسیار دشوار می‌شود. فرانسیسکا اونسورج یکی از نویسندگان اصلی گزارش «چشم‌انداز اقتصاد جهانی» بانک جهانی می‌گوید ما نتوانستیم یک نمونه پیدا کنیم که در آن حذف کنترل قیمت‌ها با آرامش صورت گرفته باشد. سال گذشته افزایش ۳۰ پزویی (۰/۰۴ دلاری) در قیمت بلیت متروی سانتیاگو ناآرامی‌های گسترده‌ای را برانگیخت که ارتش شیلی را به خیابان‌ها کشاند و جان ۲۹ نفر را گرفت. وقتی قرار است کنترل قیمت‌ها برداشته شود باید به زمان‌بندی مناسب توجه کرد. برای برداشتن سقف قیمت‌ها بهترین زمان هنگامی است که قیمت‌ها در بازار پایین آمده‌اند. ساحل‌عاج، مکزیک و رواندا کشورهای بودند که از کاهش قیمت نفت پس از سال ۲۰۱۴ بهره بردند و یارانه‌های سوخت را کاهش دادند علاوه بر این بانک جهانی توصیه می‌کند حذف کنترل قیمت‌ها با اقدامات و برنامه‌های کمک‌رسانی به نیازمندان همراه شود. به عنوان مثال مصر پس از بالا بردن بهای گاز، بنزین و برق سهم بودجه بخش‌های بهداشت و تحصیل را افزایش داد. البته این اقدام همگان را راضی نکرد. بسیاری از مردم می‌دانند که افزایش قیمت‌ها به آنها آسیب می‌رساند اما تردید دارند که هزینه‌کرد اجتماعی بیشتر به نفع آنها تمام شود. ایران در سال ۲۰۱۰ تلاش کرد با پرداخت پول به خانوارها برای جبران آسیب ناشی از کاهش یارانه‌های سوخت این بدبینی را از بین ببرد. این کشور در حرکتی هوشمندانه ابتدا یارانه‌های نقدی را پرداخت کرد. پول‌ها به حساب‌هایی واریز شدند که تا زمان آزادسازی قیمت‌ها مسدود بودند. شانتا دواراجان اقتصاددان سابق بانک جهانی می‌گوید این درسی بود که دیگر کشورها باید از آن پیروی کنند.

متأسفانه ایران خود این درس را فراموش کرد. دولت ایران در ماه نوامبر قیمت سوخت را به طور ناگهانی و به میزان قابل توجهی بالا برد. معترضان به خیابان‌ها ریختند. خانم اونسورج می‌گوید از آنجا که برداشتن این اهرم‌های کنترلی بسیار دشوار است بهتر آن است که از همان ابتدا چنین کنترل‌هایی اعمال نشوند.

طبق گفته اقتصاددانان این عرضه و تقاضاست که همانند دو تیغه یک قیچی عمل و قیمت‌ها را تعیین می‌کند. اما این تمام داستان نیست. در بسیاری از زمان‌ها و مکان‌ها این تیغه‌های کندو زنگ‌زده فشار سیاسی و واکنش دولت هستند که قیمت‌ها را تنظیم می‌کنند.

قانون حمورابی که یکی از قدیمی‌ترین متون تاریخ است قیمت‌ها و دستمزدها را به شکلی دقیق و آشکار کنترل و بیان می‌کند که کرایه یک روز قایق پارویی ۲/۵ و دستمزد یک کارگر ۶ حب (grain) نقره باشد. در این سوی دیگر تاریخ، دولت آرژانتین در ۷ ژانویه فهرست قیمت‌های مدیریت شده خود را به روز رسانی کرد و دستورالعمل‌هایی برای فروش بیش از ۳۰۰ قلم کالای سوپرمارکت‌ها از جمله کلم و میت (نوشیدنی سنتی چای مانند آرژانتین) ارائه داد. مصرف‌کنندگان با استفاده از یک اپلیکیشن تلفن همراه می‌توانند نبود کالا در قفسه‌های فروشگاه یا عدم مدیریت قیمت‌ها به شکل مورد نظر دولت را گزارش دهند. طبق تازه‌ترین داده‌های گردآوری شده توسط بانک جهانی ۸۹ درصد از اقتصادهای در حال توسعه در قیمت‌گذاری انرژی، ۷۶ درصد در قیمت مواد غذایی (نان در کشور بنین، شکر در کشور کنگو، برنج در هائیتی) و ۱۳ درصد در بهای مصالح ساختمانی مداخله می‌کنند. به عنوان مثال در بورکینافاسو قیمت سیمان، ورقه‌های فلزی و میله‌های تقویت‌کننده کنترل می‌شود.

دولت‌ها معمولاً به یکی از این سه دلیل قیمت‌ها را کنترل می‌کنند. بازتوزیع، ثبات بخشی و کاهش تورم. تعیین سقف برای قیمت‌ها به محرومان کمک می‌کند بتوانند نیازهای اصلی زندگی خود را تأمین کنند و تعیین کف قیمت باعث می‌شود کشاورزان بتوانند به کار خود ادامه دهند. ذخیره کالاها با هدف آرام کردن تلاطم بهای کالاهای تجاری انجام می‌گیرد به ویژه اگر تغییر تولیدات در صورت مطلوبیت یا عدم مطلوبیت کالاها در بازار برای کشاورزان پرهزینه باشد. همچنین از اهرم‌های کنترلی برای مقابله با تورم استفاده می‌شود. رییس‌جمهور سابق آرژانتین مورسیسو مکرری امیدوار بود بتواند برنامه قیمت‌های مدیریت شده را که توسط رییس‌جمهور پیش از او خانم کریستینا فرناندز دی کریشنر معرفی شده بود حذف کند اما تورم وقفه‌ناپذیر باعث شد که او حتی شدت عمل بیشتری به خرج دهد و در سال ۲۰۱۹ قیمت بیش از ۶۰ قلم کالای اساسی را ثابت اعلام کند. گستردگی زیاد استفاده از اهرم کنترل قیمت‌ها نشان می‌دهد نفوذ اقتصاددانان از آنچه عموم مردم فکر می‌کنند بسیار کمتر است. این دیدگاه علم اقتصاد که قیمت‌ها نشانه‌ای از کمبود و انگیزه‌ای برای جبران آن به شمار می‌روند طرفداران زیاد دارد اما کنترل قیمت‌ها کمبود را پنهان و انگیزه‌ها را کمرنگ می‌سازد. تعیین کف قیمت باعث

خلاء سیاست‌های مناسب و تضعیف صنعت شکر تایلند

۶ مارس ۲۰۱۹ - نشریه بین‌المللی شکر و شیرین کننده‌ها (F.O.LICHT'S)

بود. بالاخره، دولت مالیات ۵ باتی از فروش هر کیلوگرم شکر داخلی را حذف نمود، این مالیات به صندوق نیشکر و شکر (CSF) اختصاص داشت. در زمان پایین بودن قیمت جهانی شکر و به منظور جبران بخشی از افت قیمت، این صندوق به کشاورزان کمک می‌کرد. هنوز هم این صندوق مصمم است که بایستی به کشاورزان کمک‌های نقدی ارائه نماید لذا در نظر دارد برای این منظور وام دریافت کند. فصل ۱۹-۲۰۱۸ نمونه خوبی است که نشان می‌دهد حفظ تعادل و برگرداندن حاشیه سود در این بخش چقدر مشکل است. پیش از این هم روشن بود که قیمت‌های بین‌المللی پایین شکر، باعث کاهش قیمت‌های داخلی نیشکر خواهد شد، کاهشی که پیش از این سابقه نداشته است.

در سال ۲۰۱۷-۱۸، قیمت هر تن نیشکر همچنان در حدود ۸۸۰ بات ثابت ماند لیکن این رقم در سال ۲۰۱۸-۱۹ به ۷۰۰ بات برای هر تن کاهش یافت. کشاورزان شکایت کردند که این قیمت، هزینه برآوردی ۱۱۰۰ باتی تولید هر تن محصول آنها را پوشش نمی‌دهد. در راستای حمایت از جامعه کشاورزی، دولت یک بسته ۱۵/۶ میلیارد باتی تصویب نمود که شامل بخش‌های زیر بود:

۱- دولت مابه‌التفاوت هزینه‌های تولید و قیمت‌های فعلی شکر را برای کشاورزان جبران خواهد کرد. بودجه لازم برای این اقدام در حدود ۲۹/۱ میلیارد بات تایلند برآورده شده است. این اعتبارات در دسترس صندوق شکر و نیشکر (CSF) قرار خواهد گرفت و به کارخانه‌های شکر پرداخت می‌شود. مشخص نشده است که صنعت شکر این بودجه را از چه محلی تأمین خواهد کرد.

۲- پرداخت‌های فوق‌العاده برای کمک به خرید نهاده‌هایی مانند کود. این اقدام هزینه‌ای بیش از ۶/۵ میلیارد بات به همراه دارد. بانکوک ادعا نموده است که طبق قوانین سازمان تجارت جهانی، دولت‌ها می‌توانند با مبلغی معادل ۱۰ درصد ارزش تولیداتشان، از کشاورزان خود برای خرید نهاده‌هایشان حمایت نمایند. در نتیجه این اقدامات، بیشتر کشاورزان مبلغی در حدود ۸۰۰ تا ۹۰۰ بات به ازای هر تن محصول دریافت خواهند کرد. مشکل اینجاست که صندوق شکر و نیشکر، فصل ۱۹-۲۰۱۸ را با کسر بودجه شروع نموده است. این صندوق به منظور جبران هزینه‌ها از بابت قیمت‌های پایین شکر در فصل ۱۸-۲۰۱۷، مبلغی معادل ۱۹/۳ میلیارد بات به کشاورزان پرداخت نمود. به هر حال ۱۰/۴ میلیارد بات بودجه‌اش از مالیات‌های منسوخ شده جدید شکر و ۵/۱ میلیارد بات از طریق تسهیلات دولتی تأمین گردید. بنابراین صندوق شکر و نیشکر، پرونده سال ۲۰۱۸ را با یک کسری بودجه ۸ میلیارد باتی به پایان رساند. در هر صورت، واضح است که دولت یک راهکار معتبر برای مقابله با تأثیر قیمت‌های پایین شکر جهانی در مقابل قیمت‌های نسبتاً بالای نیشکر داخلی پیدا نکرده است.

فصل ۱۹-۲۰۱۸

محصول نیشکر فصل ۱۹-۲۰۱۸ از شرایط آب و هوای مطلوب سود برد. میزان بارندگی در طول دوره رشد اخیر، بیش از میانگین بارش‌های منطقه بوده و به نظر می‌رسد همچنان پایین‌تر از رکود دوره ۱۸-۲۰۱۷ باشد. در خلال فصل آسیاب، وضعیت آب و هوایی در بیشتر اوقات خشک بوده و این مسأله به فرآیند برداشت محصول و استخراج شکر از نیشکر کمک نمود.

ترجمه و تنظیم | شرکت توسعه نیشکر و منابع مالی معاونت طرح و برنامه

آینده صنعت شکر تایلند در پرده‌ای از ابهام قرار دارد. در ماه فوریه، میزان آلودگی هوا در بسیاری از شهرهای تایلند به سطح خطرناک رسید. در بانکوک، دود غلیظ عمدتاً به وسیله احتراق ناقص ماشین‌ها تولید می‌شود اما در «خان خی» به عنوان یکی از کلان شهرهای شمال این کشور، عملیات کشاورزی عامل اصلی آلودگی بسیار شدید می‌باشد. کشاورزان این منطقه به منظور کاهش هزینه‌های تولید، مزارع نیشکر را قبل از برداشت آتش می‌زنند. عملیات سوزاندن نیشکرها در این منطقه بیش از یک دهه سابقه دارد.

کشاورزان، نیشکرهای سوخته را بسیار راحت‌تر برداشت نموده و این عمل باعث می‌شود که آنها بتوانند نیشکر را به‌موقع به کارخانه ارسال نمایند.

در این راستا، دولت تایلند مصوبه پرداخت تسهیلاتی معادل ۶ میلیارد بات (هر دلار = ۳۱/۲۷ بات) به کشاورزان برای تهیه کمباین‌های برداشت نیشکر در سال‌های ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۱ را تصویب نموده است. این تسهیلات بایستی طی یک دوره ده ساله و با نرخ بهره ۱ درصد توسط کشاورزان بازپرداخت گردد. از مجموع ۱۳۵ میلیون تن نیشکر برداشت شده توسط صنعت شکر این کشور در سال ۲۰۱۷-۱۸ فقط ۴۵ میلیون تن آن به صورت سبز برداشت شده است.

علی‌رغم اینکه به نظر می‌رسد برای رفع این مشکل، راهکار مناسب پیدا شده است لیکن این صنعت همچنان با چالش‌های زیر مواجه است:

* چارچوب خط مشی آبی

* بازارهای صادرات

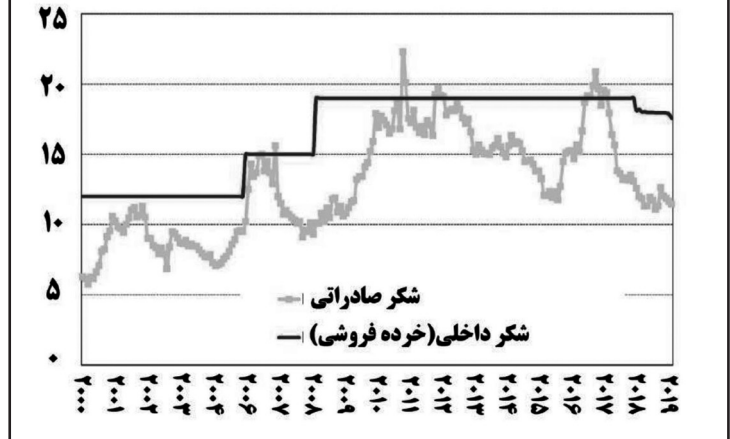
مشکلات داخلی

سال گذشته اداره نیشکر و شکر تأیید نمود که دولت همچنان در حال بازنگری قانون «نیشکر و شکر ۱۹۸۴» می‌باشد. این بررسی و بازنگری از سال ۲۰۱۴ شروع شده است. تا این زمان، فرآیند آزادسازی بخش شکر به سرانجام نرسیده است چرا که بعضی از سازمان‌های اصلی، به پرداخت یارانه به کشاورزان نیشکر کار ادامه می‌دهند. در این زمینه می‌توان به تقسیم سهم ۷۰ به ۳۰ اشاره کرد، به عبارتی از کل درآمد هر سال شکر، ۷۰ درصد به کشاورزان و ۳۰ درصد بقیه به کارخانه‌داران اختصاص می‌یابد.

در این رابطه اجماع است که نسبت تقسیم ۳۰-۷۰ به تمام ۵۶ کارخانه شکر کمک خواهد نمود تا حاشیه سود ناخالص پایداری برخوردار باشند و این باعث تقویت زنجیره تولید شکر می‌شود، هر چند که بخش عمده ریسک قیمت‌ها بر عهده کشاورزان است. بیش از دو سال است که دولت سعی دارد با اصلاح سیستم شکر، بخش صنعت را از فشار آزاد نماید. در ژانویه ۲۰۱۸، قیمت داخلی شکر شناور شد در حالی که پیش از این، قیمت آن در سطح ۲۳/۵ بات (۰/۷۱ دلار) برای هر کیلوگرم ثابت بود. به منظور جلوگیری از افزایش قیمت‌ها در بازار داخلی، این قیمت مجدداً به عنوان سقف قیمت تعریف شد. به علاوه، دولت سیستم سهمیه‌بندی را نیز منسوخ نمود. پیش از این، در سهمیه A معادل ۲/۲ تا ۲/۵ میلیون تن شکر برای مصرف داخلی منظور میشد و سهمیه B شامل ۸۰۰ هزار تن شکر برای صادرات بخش دولتی و سهمیه C، بیانگر سهم صادراتی کارخانجات بخش خصوصی

تایلند: مقایسه قیمت های صادراتی و داخلی شکر تصفیه شده (بات/کیلوگرم)

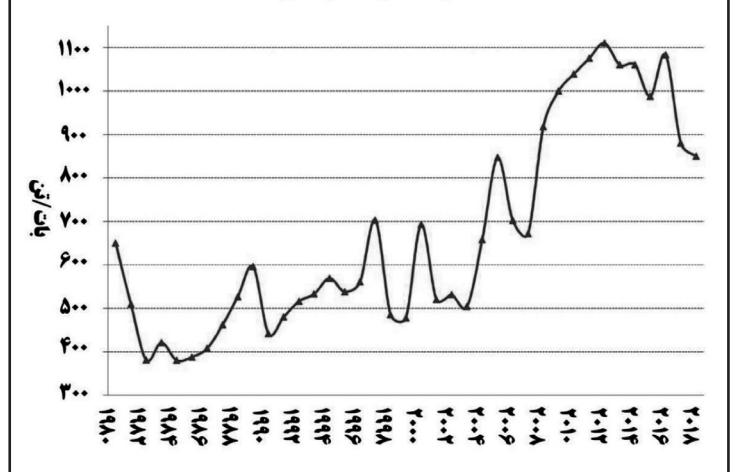

از آنجا که این فصل تقریباً ۱۰ روز زودتر شروع شد تعداد نسبتاً چشمگیری از واحدهای آسیاب در اواسط ماه فوریه مشغول فعالیت بودند. در این دوره، دو کارخانه جدید توسط شرکت های «شکر شرق» و «روننگ روانگ تایلند» نیز راه اندازی گردید. باید اشاره نمود که بواسطه دو عامل جدید در این فصل، رکوردهای جدیدی به دست آمد:

* صنعت نیشکر در هفتم ژانویه، رقمی معادل ۱/۲۷۱ میلیون تن نیشکر را آسیاب نمود که ۴/۴ درصد بالاتر از رکورد قبلی سال ۱۸-۲۰۱۷ بود.

* در دوازدهم فوریه، این کارخانه ها ۱۴۲،۹۸۴ تن شکر تولید کردند که ۲/۳ درصد بالاتر از رکورد قبلی بود. علی رغم کاهش جذابیت کشت نیشکر، بعید به نظر میرسد کشاورزان از کشت نیشکر دست بکشند. میترپول (رئیس بزرگترین گروه شکر کشور) معتقد است که هنوز کشت نیشکر برای کشاورزان، بیش از برنج درآمدزایی دارد. ایسارا اظهار می دارد که کشت نیشکر در یک قطعه زمین به مساحت یک رایی، درآمدی معادل ۹۶۰۰ بات برای کشاورزان تایلندی به همراه دارد. اما کشت برنج در همین سطح از زمین، درآمدی معادل ۳۵۰۰ بات ایجاد می کند. وی اضافه کرد که درآمدزایی کمتر کشت برنج به دلیل مصرف آب زیاد توسط این محصول است. علاوه بر این، بسیاری از نواحی روستایی فاقد زیرساخت های مناسب آبیاری هستند. در ضمن، پیش بینی می شود میزان مصرف شکر در سال ۱۹-۲۰۱۸ به تدریج و به طور یکنواخت کاهش یابد یکی از عوامل تأثیرگذار در این زمینه، وضع مالیات روی نوسابه های غیرالکلی است که از سپتامبر ۲۰۱۷ اجرایی شده و نرخ آن تا سال ۲۰۲۳ افزایش خواهد یافت. در تایلند، نوسابه های غیرالکلی تقریباً ۲۰ درصد کل مصرف صنعتی شکر را به خود اختصاص میدهند. در راستای اجرای سیاست جدید مالیاتی، قیمت نوسابه هایی که از شیرین کننده های مصنوعی استفاده می کنند، بین ۵ تا ۱۰ درصد ارزان تر از نوسابه های حاوی شکر می باشند. در مجموع، تولیدکنندگان مواد غذایی و صنایع نوسابه سازی، تقریباً ۸۰ درصد کل مصرف غیرمستقیم شکر را تشکیل می دهند. این در حالی است که سهم مصرف شکر صنعتی تقریباً ۴۶ درصد کل مصرف می باشد. با این حال، تاکنون تأثیر وضع مالیات بر شکر محسوس نیست. طبق گزارش اداره اقتصاد صنعتی، فروش شکر داخلی در سال ۲۰۱۸ به ۲/۸۵۰ میلیون تن رسید که نسبت به قبل در حدود ۱۵۰۰۰ تن افزایش داشته است.

تایلند: قیمت نیشکر

نزدیک شدن صادرات به مرز شکستن رکورد

با افزایش شدید تولید، میزان صادرات نیز به سرعت افزایش می یابد. صادرات شکر تایلند در دوره ۱۸-۲۰۱۷ به حدود ۱۰/۱ میلیون تن رسید که ۳ میلیون تن بیشتر از صادرات سال ۱۷-۲۰۱۶ است. بر روی کاغذ می توان افزایش مجدد صادرات را برای سال ۱۹-۲۰۱۸ متصور شد زیرا تایلند مصمم است تا حجم ذخایر قابل توجه خود را کاهش دهد. میزان صادرات طی چهار ماهه اول سال (نوامبر/ژانویه) به ۲/۴ میلیون تن رسید که از ۱/۴ میلیون تن دوره زمانی مشابه سال قبل بیشتر

است. تایلند در سال ۲۰۱۸ شاهد یک افزایش نامتناسب در صادرات شکر خام بود. صادرات این محصول با رشد ۹۰ درصدی، به مرز ۶/۲ میلیون تن نزدیک شد. صادرات شکر تصفیه شده نیز با بیش از ۲۳ درصد رشد، به رقم ۳/۹ میلیون تن و شکر سفید با ۲۰ درصد افزایش به ۶۱۰ هزار تن رسید. تاکنون، اندونزی با واردات بیش از ۴ میلیون تن، بزرگترین واردکننده شکر خام این کشور بوده است. در حالی که این حجم برای سال ۲۰۱۷ معادل ۲/۴ میلیون تن بود. در این خصوص، تایلند از تعرفه های پایین تر واردات برای کشورهای عضو آس آن سود زیادی کسب کرد. میانمار با واردات ۸۰۰ هزار تن در (مقایسه با ۵۰۰ هزار تن سال قبل)، بزرگترین مقصد شکر تصفیه شده بود. این افزایش، با توجه به وضع عوارض گمرکی ضد دامپینگی بالای چین از می ۲۰۱۷ تا می ۲۰۲۰ برای واردات شکر از برخی کشورها از جمله تایلند، قابل توضیح است. منابع بازار اعلام کردند که مقادیر اندکی از شکر تصفیه شده تایلندی به چین صادر شده است. استدلال مشابهی در مورد تایوان نیز قابل ذکر است زیرا بیش از ۵۰۰ هزار تن شکر تصفیه شده از تایلند وارد نمود که خیلی بیشتر از نیاز داخلی این کشور است. افزایش سریع صادرات شکر و اصلاحات ناقص قوانین مربوط به شکر داخلی، ممکن است باعث تحریک دوباره برزیل شود. برزیل در سال ۲۰۱۶ به سازمان تجارت جهانی در خصوص اصلاح قوانین شکر تایلند شکایت کرد. در آن زمان، برزیلی ها از عدم رعایت بعضی از قوانین، آیین نامه ها و سایر اقدامات نقض قوانین سازمان تجارت جهانی انتقاد کردند. زمانی که بانکوک اعلام کرد قوانین بازار شکر خود را اصلاح می نماید، برزیل شکایت خود در سازمان تجارت جهانی را در سال ۲۰۱۸ به حالت تعلیق در آورد لذا اعلام نمود که منتظر خواهد ماند تا تایلند قوانین صنعت نیشکر و شکر خود را اصلاح کند. با توجه به تأخیر تایلند نسبت به انجام این اصلاحات و تشدید حمایت های این کشور از صنعت شکر به واسطه برخی اقدامات خاص، ممکن است برزیل به این نتیجه برسد که شکایت و منازعه می تواند راهکار مناسب تری برای حل این مسأله باشد.

ابهام بانکوک در زمینه مصارف مختلف شکر

وزیر صنعت تایلند در سال ۲۰۱۸ اظهار داشت که دولت در راستای اجرای سیاست اقتصاد زیستی، صنعت شکر را برای تولید محصولات با ارزش افزوده بالاتر تشویق خواهد کرد. از آوریل سال گذشته و پس از تصویب این طرح توسط دولت، مبلغی معادل ۱۱ میلیارد دلار در ایالت های شمالی و شمال شرق هزینه شده است. دولت بر این باور است که سرمایه گذاری در بیوتکنولوژی می تواند یک ارزش افزوده اضافی در حدود ۱۰ میلیارد دلار، برای صنعت نیشکر این کشور پادشاهی ایجاد کند، ضمن اینکه ارزش افزوده سایر صنایع کشاورزی مانند کاساوا را نیز به همراه دارد. براساس این اقدام، تایلند تا سال ۲۰۲۷ با تمرکز روی حوزه های زیست شیمی و بیوپلاست به مرکز زیست شیمی جنوب شرقی آسیا تبدیل خواهد شد. شرکت هایی مانند شرکت نوسابه سازی تایلند، مواد شیمیایی سبز جهانی، گروه میترپول، تایلند پیپرواک، گروه کوربیون و شرکت بین المللی شکر تایلند کاست، از نقش آفرینان اصلی طرح زیست شیمی خواهند بود. اداره نیشکر و شکر OCSB اعلام کرد که در نتیجه این طرح، بخش بیشتری از شکر مصرفی به سمت تولید محصولات جدید سوق داده می شود و انتظار می رود صادرات با کاهش شدید ۴۰ تا ۵۰ درصدی در سال های آتی مواجه شود. در حال حاضر به نظر می رسد که این موضوع، یک هدف بلندمدت باشد تا یک راهکار کوتاه مدت برای حل مشکل مازاد شکر موجود در حالی که اخیراً برنامه زیست شیمی توسط دولت به تصویب رسید، نشانه هایی وجود دارد مبنی بر اینکه مسئولین ممکن است میزان مصرف اتانول در قالب برنامه توسعه انرژی های جایگزین را کاهش دهند. در ابتدا انتظار می رفت میزان مصرف اتانول از مقدار ۱/۵ میلیارد لیتر در سال ۲۰۱۸ به ۴/۱ میلیارد لیتر در سال ۲۰۳۶ افزایش یابد. لیکن این هدف ممکن است به علت باتلکلیفی در عرضه ملاس و کاساوا، به حدود ۲/۶ میلیارد لیتر کاهش یابد. انتظار بر این است که تا ماه آوریل، تصمیم گیری نهایی در این خصوص اتخاذ شود. این باتلکلیفی باعث شد تا دولت نیز اجرای طرح توقف فروش سوخت RON۹۱E۱۰ را که برای اول ژانویه ۲۰۱۸ برنامه ریزی شده بود به تأخیر بیندازد. در حال حاضر، فروش این نوع سوخت، تقریباً یک سوم کل فروش بنزین است. پایان عرضه E۱۰ می تواند میزان مصرف E۲۰ را دو برابر نماید. در عین حال، دولت همچنان سعی دارد تا از طریق ایجاد انگیزه های قیمتی، مصرف سوخت بنزین-الکل را افزایش دهد. پرداخت بارانه ها توسط صندوق نفت ایالتی باعث شده است که سوخت های اتانولی E۲۰ تا ۴۰ درصد ارزان تر از بنزین حمایتی باشند. دولت همچنین از تولید وسایل نقلیه ای که با سوخت E۲۰ و E۸۵ کار می کنند، حمایت می کند. نرخ مالیات غیرمستقیم ماشین های اقتصادی (دارای حجم موتور کمتر از ۱۳۰۰ سی سی با مصرف سوخت کمتر از ۵ لیتر در ۱۰۰ کیلومتر)، ۱۷ درصد تعیین شده است که بسیار کمتر از نرخ ۳۰ درصدی مالیات وسایل نقلیه بنزینی است.

دورنما

پس از گذشت بیش از یک سال از اصلاحات ناتمام بازار شکر، هنوز به نظر می رسد برخی سؤالات بدون پاسخ باقی مانده اند. در حالی که بخش صنعت سعی دارد تا به هر قیمتی، از دست شکر انباشته شده خود خلاص شود، دولت تاکنون با هزینه های بیش از ۲۰ میلیارد دلار در اقدامات حمایتی، تلاش داشته است تا کشاورزان نیشکر کار را آرام نماید. ممکن است خیلی طول نکشد تا برزیل بردباری خود را از بانکوک (به دلیل عدم پیشرفت برنامه اصلاحات بازار شکر) از دست داده و موضوع شکایت سازمان تجارت جهانی خود را پیگیری نماید. در عین حال، صنعت اتانول که همچنان به عنوان یک گزینه قابل اعتماد برای کاهش مازاد شکر مازاد این کشور مطرح می باشد، با خط مشی های متناقض روبرو است. علی رغم اینکه دوره طولانی قیمت های پایین شکر در بازارهای جهانی نسبتاً نبود لیکن فعالیت این صنعت تایلند در یک خلأ سیاست گذاری مناسب، برنامه ریزی استراتژیک آینده این کشور را غیرممکن می سازد.

ارز ۴۲۰۰ تومانی شکر برای ۱۵۰ نفر رانت ایجاد کرده است

دبیرانجمن صنفی کارخانه‌های قند و شکر کشور با اشاره به اینکه شکرهای وارداتی از هفته آینده وارد کشور می‌شود و برداشت نیشکر نیز از یک الی دو روز آینده آغاز می‌شود، گفت: قیمت شکر در روزهای آینده متعادل می‌شود.

بهمن دانایی در گفت‌وگو با خبرنگار مهر با اشاره به افزایش قیمت شکر در بازار گفت: افزایش قیمت این کالا طی روزهای گذشته جزئی بوده است.

وی با بیان اینکه شکر جزو کالاهایی است که از مالیات ارزش افزوده معاف بوده است، افزود: حدود سه هفته قبل مجلس تصمیم به اصلاح این قانون گرفت و قرار بود شکر را هم از لیست این کالاها خارج کند. که همین مسأله باعث شد قیمت شکر در بازار بین ۱۰ تا ۱۵ درصد افزایش یابد ما بعد از گرانی کالا بلافاصله وارد ماجرا شدیم و با پیگیری‌هایی که قائم مقام وزیر صنعت در امور بازرگانی انجام داد و مذاکراتی که با کمیسیون اقتصادی مجلس صورت گرفت این طرح از دستور کار مجلس خارج شد و همین مسأله باعث افت قیمت شکر شد اما هنوز قیمت با نرخ مصوب مقدار کمی فاصله دارد که پیش بینی می‌کنیم این گپ قیمتی نیز طی روزهای آینده از بین برود. دانایی با اشاره به اینکه الان فصل کم مصرف شکر و مصرف این کالا از نیمه بهمن و اسفندماه بالا می‌رود، گفت: در حال حاضر نیاز کشور به شکر ماهی حدود ۱۵۰ تا ۱۶۰ هزار تن و در ایام پرمصرف حدود ۲۰۰ هزار تن است.

تاکنون ۹۰۰ هزار تن شکر ثبت سفارش شده و قرار است ۲۰۰ تا ۲۵۰ هزار تن ثبت سفارش دیگر نیز انجام شود ضمن اینکه طی یکی دو روز آینده اولین محموله شکرهای وارداتی وارد کشور می‌شود و همه این واردات از هند انجام می‌گیرد

وی اضافه کرد: با این حال به دلیل هیجانی که بازار دارد ما طی ماه‌های اخیر بین ۱۹۰ تا ۲۰۰ هزار تن شکر را ماهیانه به بازار عرضه کرده‌ایم تا مشکلی به وجود نیاید. این فعال بخش خصوصی در بخش دیگری از سخنان خود وضعیت ذخایر شکر را بسیار مطلوب توصیف کرد و گفت: به دلیل تأخیری که سال گذشته در واردات رخ داد و باعث نابسامانی بازار شد امسال به موقع برای این کار اقدام کردیم.

دانایی با بیان اینکه تاکنون ۹۰۰ هزار تن شکر ثبت سفارش شده است، افزود: در مدت مشابه سال گذشته میزان ثبت سفارش‌ها صفر بود و ما اواخر اسفند اقدام به این کار کردیم.

وی ادامه داد: برای ۳۰۰ هزار تن از شکرهای ثبت سفارش شده تخصیص ارز صورت گرفته و امیدوار هستیم که این میزان از هفته آینده به تدریج وارد کشور شود ضمن اینکه حدود ۲۰۰ تا ۲۵۰ هزار تن ثبت سفارش دیگر نیز انجام خواهد شد که امیدواریم همه این محصولات تا آخر سال وارد کشور شوند.

دانایی با بیان اینکه این میزان واردات برای تأمین نیاز بازار داخلی به شکر تا پایان تابستان ۹۹ است، افزود: طی یکی دو روز آینده اولین محموله شکرهای وارداتی وارد کشور می‌شود و همه این واردات از هند انجام می‌گیرد.

وی با اشاره به ذخایر استراتژیک کشور نیز گفت: شرکت بازرگانی دولتی ایران حدود ۵۰۰ هزار تن شکر را برای این منظور وارد کرده است. دانایی ادامه داد: تمام مصرف‌کنندگان حقیقی و حقوقی که شکر می‌خواهند می‌توانند درخواست خود را به سازمان صنعت و معدن استان‌ها یا شرکت‌های غله هر استان ارائه کنند آنها نیز لیست را تحویل ما می‌دهند و ما نیز از کارخانجات می‌خواهیم که شکر مورد نیاز آنها را تحویل دهند. ما از حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی از واردات شکر استقبال می‌کنیم چرا که اختصاص ارز ۴۲۰۰ تومانی برای واردات شکر منجر به ایجاد رانت برای عده‌ای معدود شده است

دبیر انجمن صنفی کارخانه‌های قند و شکر کشور در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به اینکه مقدار تولید چغندر قند در کشور برای اولین بار حتی از میزان پیش بینی شده توسط بخش خصوصی نیز کمتر شده است، گفت: ما پیش بینی می‌کردیم میزان تولید بین ۳ میلیون و ۸۰۰ هزار تن تا ۳ میلیون و ۹۰۰ هزار تن باشد اما در نهایت حدود ۳.۲ میلیون تن چغندر بهاره در کشور تولید شد که با احتساب تولید حدود ۷۰۰ هزار تن چغندر پاییزه مجموع تولید به ۳.۹ میلیون تن می‌رسد. دانایی دلیل کاهش تولید چغندر قند را کاهش عملکرد در هکتار عنوان کرد و ادامه داد: اواخر سال گذشته و اوایل امسال بارندگی‌های شدید باعث ایجاد مشکلاتی در کشت و در نهایت کاهش تناژ محصول شد امسال عملکرد در واحد سطح به کمتر از ۵۰۰ تن در هکتار کاهش یافت. وی اضافه کرد: امسال ۵۰۰ هزار تن شکر از نیشکر نیز در کشور تولید می‌شود که تاکنون ۱۰۰ هزار تن از آن تولید شده و حدود ۴۰۰ هزار تن دیگر تولید خواهد شد و ان شاء... با خشک شدن زمین بعد از بارندگی‌های اخیر، طی امروز و فردا برداشت آن مجدداً آغاز خواهد شد.

دانایی با اشاره به مباحث مطرح شده مبنی بر احتمال حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی از شکر، گفت: ما از این مسأله استقبال می‌کنیم چرا که اختصاص ارز ۴۲۰۰ تومانی برای واردات شکر منجر به ایجاد رانت برای عده‌ای معدود شده است.

وی اضافه کرد: عمده شکر وارداتی با ارز ۴۲۰۰ تومانی تبدیل به محصولات دیگر و از کشور صادر می‌شود. بنابراین مصرف‌کننده نفع چندانی از این مسأله نمی‌برد ضمن اینکه به دلیل ارزان بودن شکر وارداتی با ارز دولتی، انگیزه قاچاق این محصول به کشورهای همسایه زیاد می‌شود. دبیر انجمن صنفی کارخانه‌های قند و شکر کشور گفت: بر اساس آمار بانک مرکزی میزان شکر مصرفی یک خانواده ۴ نفره ۸ کیلوگرم و انواع قند ۱۵ کیلوگرم است ضمن اینکه این آمار مربوط به سال ۹۶ است و ما اطمینان داریم که در حال حاضر میزان مصرف کمتر شده است. دانایی توضیح داد: حتی اگر مجموع قند و شکر مصرفی خانوار را ۲۴ کیلوگرم در نظر بگیریم سهم هر نفر شش کیلوگرم می‌شود بنابراین نیاز کشور به مصرف مستقیم شکر بین ۴۸۰ تا ۵۰۰ هزار تن است. وی ادامه داد: به عبارتی از مجموع ۲.۲ میلیون تن شکر وارداتی، ۱.۷ میلیون تن آن در صنوف و صنایع مصرف می‌شود که عمده آن نیز از کشور صادر می‌شود. بنابراین در این میان ۱۰۰ تا ۱۵۰ نفر از رانت ایجاد شده نفع می‌برند نه مردم و مصرف‌کنندگان نهایی.

دانایی با اشاره به اینکه در صورت حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی از واردات شکر، راهکارهای مختلفی برای کنترل بازار آن وجود دارد، گفت: به عنوان مثال می‌توان شکر را به صورت مستقیم عرضه کرد یا اینکه آن را در بسته بندی‌های مختلف ارائه نمود. اما مسأله اینجاست که در حال حاضر شکر اثر چندانی در سید هزینه خانوار ندارد. هم‌اکنون نرخ مصوب آن ۴,۰۵۰ تومان است و پیش بینی می‌شود در صورت حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی و تبدیل آن به ارز نیمایی قیمت شکر به ۴۸۰۰ تا ۴,۹۰۰ تومان برسد.

وی با بیان اینکه قیمت شکر شهریور هر سال بعد از اعلام نرخ خرید تضمینی چغندر قند و دستمزد تعیین می‌شود و تا شهریور سال آینده ثابت می‌ماند، اضافه کرد: باید این نکته را متذکر شوم که با توجه به شرایط جامعه و قدرت خرید مردم این اتفاق به زودی رخ نمی‌دهد و حداقل تا قبل از عید شاهد چنین اتفاقی نخواهیم بود.

قائم مقام وزیر صمت خبر داد:

نقشه راه تنظیم بازار کشور آماده ابلاغ است

قائم مقام وزیر صمت از آماده شدن نقشه راه تنظیم بازار برای ابلاغ خبر داد و گفت: بدون توجه به شاخص‌های کلان از جمله تورم و نرخ ارز، نمی‌توان آرامش بازار را کنترل کرد. به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی دولت به نقل از شاتا، حسین مدرس خیابانی در حاشیه جلسه امروز بررسی نقشه راه تنظیم بازار کشور در جمع خبرنگاران گفت: امروز بعد از ۴ ماه انجام کار کارشناسی منسجم و مداوم، نقشه راه تنظیم بازار کشور آماده ابلاغ از سوی وزیر صمت، معدن و تجارت به عنوان رئیس ستاد تنظیم بازار کشور است.

قائم مقام وزیر صمت، معدن و تجارت افزود: در این ۴ ماهی که از آغاز تدوین نقشه راه تنظیم بازار به دستور عالی ترین مقام کشور یعنی مقام معظم رهبری می‌گذرد، نسخه و پیش‌نویس اولیه نقشه راه تنظیم بازار کشور برای نظرخواهی به دستگاهها ارسال شده و همزمان با آن هم، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی وزارت صمت، معدن و تجارت، نظرات دستگاههای تابعه ستاد تنظیم بازار و نیز خبرگان این حوزه را دریافت کرده است.

وی تصریح کرد: امروز آخرین نتیجه‌ای که از جلسه تدوین نقشه راه تنظیم بازار کشور حاصل شده، این است که می‌توان سند نقشه راه تنظیم بازار کشور را آماده ابلاغ دانست و به زودی، آخرین حک و اصلاح‌های لازم بر روی آن انجام خواهد شد تا بتوان با توجه به نظرات تمامی دستگاههای دخیل در امر تنظیم بازار، جهت‌گیری‌های لازم را برای بهبود عملکرد این نقشه و نیز حمایت از تولید صورت داد.

مدرس خیابانی با بیان اینکه آنچه که در این جلسه، فوق‌العاده برجسته به نظر می‌رسید، در نظر گرفتن اثرات محیط پیرامونی و شرایط تحریم بر روی تدوین این نقشه راه در حوزه تنظیم بازار کشور است، تصریح کرد: این نقشه راه با توجه به اثرات محیط پیرامونی، تنظیم شده و حتی اگر در شرایط عادی، ضرورت‌های اجرای نقشه راه باید تغییر کند، این تغییرات انجام خواهد شد؛ اما به هر حال، هدف این بوده که در شرایط سخت کنونی، بتوان درک مشترکی را میان همه دست‌اندرکاران تنظیم بازار کشور ایجاد کرد و از همراه کردن تمامی دستگاهها نیز در این رابطه برای هدف اصلی که بهبود معیشت مردم است، اطمینان حاصل کرد.

وی با اشاره به اینکه نقشه راه تنظیم بازار، برگرفته از نقطه نظرات دستگاههای اجرایی بوده و جهت‌گیری اصلی آن بر اساس اولویت‌های تنظیم بازار کشور تدوین شده است، گفت: در این میان، برای حمایت از تولید ملی کشور نیز، با هدف مدیریت و کنترل واردات و نیز حمایت و پشتیبانی از اقشار ضعیف و متوسط به لحاظ تأمین معیشت آنها، تلاش شده تا از همه ابزارهای موجود استفاده شود، چراکه اگر تولید سر پا باشد و ادامه یابد، تأمین نیازهای مصرف‌کنندگان نیز تضمین شده خواهد بود.

مدرس خیابانی گفت: عمده جهت‌گیری نقشه راه تنظیم بازار، حمایت از بازیگران اصلی این حوزه در بخش تولید و مصرف است و باید از تمامی ابزارهای لازم در این رابطه بهره گرفت؛ به نحوی که تنظیم واردات، صادرات، ذخیره سازی و تأمین برای کالاهای خاص و مورد اهمیت در سبد مصرفی خانوارها، مدنظر قرار گرفته و با دایره محدود، در حوزه قیمت‌گذاری نیز، الزامات رعایت شود؛ این در شرایطی است که در حوزه سایر کالاها نیز، حمایت از جنس نظارت است.

وی ادامه داد: نکته‌ای که در این نقشه راه به آن پرداخته می‌شود و در سال ۹۹ نیز باید به صورت ویژه دیده شود، استفاده از تمامی ابزارهای فناوری‌های نوین است.

قائم مقام وزیر صمت، معدن و تجارت، تنظیم بازار را یک موضوع فرابخشی دانست و تأکید کرد: الزام دستگاههای اجرایی برای مشارکت در پیاده‌سازی اهداف و وظایف این نقشه راه از دو جنبه، حائز اهمیت است، همانطور که تاکنون نیز تمامی دستگاهها با توان خود وارد حمایت از تصمیمات حوزه تنظیم بازار کشور شده‌اند و در مقابل، بخشی از مشکلات خود را نیز در قالب هماهنگی‌های به عمل آمده از سوی این ستاد و مصوبات آن، رفع و رجوع کرده‌اند.

مدرس خیابانی گفت: نکته حائز اهمیت آن است که بانک مرکزی، وزارت جهاد کشاورزی، گمرک جمهوری اسلامی ایران، سازمان ملی استاندارد، سازمان بنادر و تمامی دستگاههای عضو ستاد تنظیم بازار، تاکنون همراهی‌های لازم را با تصمیمات این ستاد به عمل آورده و آرامش نسبی که هم‌اکنون در بازار حاکم است، ناشی از همین هماهنگی‌هاست؛ از سوی دیگر، دستگاههای دولتی، دو الزام نیز برای همکاری با ستاد تنظیم بازار دارند، به این معنا که شخص وزیر صمت، معدن و تجارت دارای اختیارات از دولت است و در کنار آن، تشکیل ستاد تنظیم بازار با مصوبه سران سه قوه انجام گرفته که به تازگی نیز این اختیارات که از سوی این شورای عالی در سال ۹۷ به ستاد تنظیم بازار ابلاغ شده بود، تمدید گردید و هم‌اکنون، ستاد تنظیم بازار، با قوت بسیار بالایی پیش خواهد رفت.

قائم مقام وزیر صمت، معدن و تجارت ادامه داد: نکته حائز اهمیت در حوزه تنظیم بازار کالاهای اساسی آن است که باید تمامی عوامل اثرگذار در قیمت تمام شده کالاها را لحاظ کرد؛ به این معنا که اثر شاخص‌های کلان مثل نرخ ارز، حجم نقدینگی، تورم ساختاری و خود تورم روی شاخص‌های تنظیم بازار اثر دارد و بدون توجه به تورم و نرخ ارز، نمی‌توان آرامش بازار را کنترل کرد؛ ضمن اینکه برخی شاخص‌هایی همچون نرخ خرید تضمینی، حقوق و دستمزد و حتی تورم ساختاری نیز، بر روی قیمت تمام شده کالاها اثرگذار است که باید آنها را نیز در نظر گرفت.

بودجه‌ریزی در شرایط نه جنگ نه صلح

ادامه از صفحه اول

این روزها نوک تیز انتقادهای در حالی به سوی سازمان بودجه‌ریزی کشور است که بدون تردید مدیران ارشد این سازمان می‌دانند می‌شد بودجه نیرومندتری ریخت. دقت در فرآیند بودجه‌ریزی سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد متأسفانه توانایی اقتصاد ایران همین چیزی است که در لایه‌های ارقام و اقلام لایحه بودجه ریخته شده است. دولت و سازمان برنامه و بودجه تلاش کرده‌اند علاوه بر اینکه محل‌های تازه‌ای برای کسب درآمد تدارک ببینند از سرجمع هزینه‌ها نیز بکاهند اما می‌توان به وضوح دید درباره کم کردن هزینه‌ها در این وضعیت سخت سیاست داخلی کار زیادی از دست سازمان برنامه و بودجه و حتی کل دولت بر نمی‌آید. آیا دولت می‌تواند هزینه حقوق و دستمزد را کاهش دهد که با توجه به لحاظ کردن تورم امسال آن را کاهش داده است؟ آیا دولت توانایی دارد سه راه پرداخت و تخصیص هزینه‌های دفاع و امنیت شود؟ آیا دولت توانایی دارد بودجه و منابع صدها نهاد کوچک و بزرگ سیاسی و مذهبی که دهه‌هاست خود را به بودجه سنجاق کرده‌اند را کاهش داده یا حذف کند؟ از سوی دیگر در شرایط رکود بزرگ آیا دولت می‌تواند بازمی‌بیش از این میزان مورد نظر در لایحه از شهروندان مالیات دریافت کند؟ در وضعیتی که درآمد حاصل از صادرات نفت ۵۰ درصد و شاید بیشتر سقوط کرده است و سرمایه‌گذاران خارجی حاضر به سرمایه‌گذاری مستقیم نیستند و حتی بساط فاینانس نیز جمع شده است راهی برای کسب درآمد ارزی باقی مانده است؟ این پرسش‌های سخت و واقعی را می‌توان ادامه داد و در هر کدام از این پرسش‌ها گوشه‌هایی از محدودیت‌های سازمان برنامه و بودجه را نشان دهد. منتقدان لایحه بودجه ۱۳۹۹ باید بدانند که در این وضعیت شاید نباید انتظار بیشتری از دولت و سازمان برنامه و بودجه داشت. شاید برخی بدسلیقگی‌های موجود در ارقام و اقلام و سیاست‌های بودجه‌ای را می‌شد با دقت نظر بیشتر و با استفاده از تجربه و دانش اقتصاددانان و کارشناسان بیرون از دولت و به ویژه بخش خصوصی برطرف کرد اما حالات باید راهی را پیدا کنیم که بودجه ۱۳۹۹ در بهترین شرایط قرار گیرد. یکی از رخدادهای سخت احتمالی که می‌تواند همین توازن فعلی بودجه را از تعادل خارج کند دستکاری در اقلام هزینه‌ای از سوی نمایندگان مجلس قانونگذاری است که امیدواریم با توجه به شرایط خطرناک از این کار اجتناب کنند. دولت اما در کلیت خود باید مراقب باشد دستگاه‌های زیرمجموعه‌اش همین چیزی که هست را به رسمیت شناخته و درصدد کسب سهمیه بیشتر از این منابع کمیاب نباشند.

از سوی دیگر منتقدان سیاسی دولت باید انصاف و آداب نقد را در انتقاد از لایحه بودجه رعایت کنند. از حالا تا روزی که بودجه در کمیسیون‌های تخصصی بررسی می‌شود می‌توان با سعه صدر بیشتر و دوری از جزمیت و نامعنط بودن مواردی را که نیاز به اصلاح دارد، را اصلاح کرد. مدیران سازمان برنامه و بودجه باید توجه داشته باشند که می‌توان و باید نقدهای کارشناسانه را بپذیرد و در مهلت باقی‌مانده برخی از کاستی‌های مشهود به ویژه در بخش درآمدهای بودجه ۱۳۹۹ را برطرف کند و باید بپذیریم بودجه‌ای که در شرایط نه جنگ نه صلح تدوین می‌شود با برخی از دشواری‌ها مواجه خواهد شد.

نایب‌رئیس اتاق ایران

سדרاهای توسعه کشاورزی

سیگنال‌های اشتباهی را به کشاورزان در خصوص نحوه و میزان تخصیص زمین به محصولات منتخب آنها داده است (بهرامی، ۱۳۹۷) که به طور یقین به دلیل نوسان شدید این سیگنال‌ها، می‌توان انتظار داشت که مسیر رشد و رونق تولید با چالش‌های متعددی همراه خواهد بود.

از مهم‌ترین تصمیمات اتخاذ شده در ستاد تنظیم بازار می‌توان به موضوع منع صادرات و واردات در جهت کنترل قیمت از طریق کنترل عرضه اشاره نمود که با توجه به نبود آمار دقیق از مصرف و تولید داخل این تصمیمات نیز در دستیابی به اهداف خود از موفقیت چندانی برخوردار نمی‌باشند. شاهد این ادعا را می‌توان در منع صادرات خرما (مصوبه مورخ ۹ اردیبهشت ۱۳۹۸ کارگروه تنظیم بازار) همزمان با آغاز ماه رمضان دانست که به دلیل عدم توجه به سهم اندک صادرات از کل تولید خرما در کشور (حدود ۱۰ درصد) نه تنها اثری بر پایین آوردن قیمت نداشت، بلکه باعث تضعیف موقعیت صادرکنندگان این محصول ارزشمند در بازارهای هدف گردید. عدم توجه به ایجاد و تقویت بازارهای خارجی برای محصولات که در داخل کشور به دلایل اقلیمی و طبیعی مزیت محسوب می‌گردد و عدم تلاش در ایجاد مسیر تکمیل ارزش افزوده آنها در داخل کشور یکی دیگر از ضعف‌های حاکم بر نظام تصمیم‌گیری در ستاد تنظیم بازار در زمینه رونق تولید کشور می‌باشد (بهرامی، ۱۳۹۷). این در حالی است که در کشورهای موفق در امر کنترل نوسانات بازار یکی از جنبه‌های کلیدی تصمیمات، ایجاد و تقویت بازارهای بین‌المللی به منظور جذب بیشتر تولیدات داخلی و به تبع تولید بیشتر برای عرضه در آن بازارها می‌باشد.

به استناد مطالعه نیلی و همکاران (۱۳۹۵) که عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی کشور را در دو گروه تخریب‌کننده و تضعیف‌کننده قرار داده است و با توجه به بررسی مستندان علمی (FAO) و گزارش‌های متعددی که در زمینه چالش‌های بخش کشاورزی در ایران و سایر کشورها ارائه شده است، می‌توان تعریف ساده‌ای از چالش‌های تخریب‌کننده و چالش‌های تضعیف‌کننده بخش کشاورزی به شرح زیر ارائه کرد:

نبود بازار و نقص برنامه‌های تنظیم بازار

برنامه‌های تنظیم بازار با رویکرد برقراری تعادل بین عرضه و تقاضا و به تبع جلوگیری از نوسانات قیمت، با تأثیر بر انتخاب محصول برای تولید و یا تأثیر بر الگوی تولید، تجارت و مصرف یکی از برنامه‌های مؤثر بر رونق و شکوفایی بخش کشاورزی می‌باشد. سیاست‌های تنظیم بازار در بسیاری از کشورها حتی کشورهای توسعه‌یافته با هدف حداکثرسازی رفاه تولیدکننده و مصرف‌کننده از جایگاه مهمی در سیاست‌گذاری‌های تجاری برخوردار است (OECD, 2016).

در ایران بخش مهمی از سیاست‌های تنظیم بازار با سیاست‌های حمایتی مبتنی بر مداخله قیمتی همراه است (بهرامی، ۱۳۹۶). نکته قابل توجه در خصوص مدل حمایتی یا سیاست‌های حمایتی دولت در بخش کشاورزی ایران آن است که جنس حمایت دولت در این بخش بیشتر از جنس مداخلات قیمتی نظیر قیمت‌های تضمینی و عطا اعتبارات ارزان و حتی رایگان برای توسعه تکنولوژی‌های آبیاری و مکانیزاسیون می‌باشد (کمیسون تجارت دانمارک، ۲۰۱۷). همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهند اغلب مداخلات قیمتی دولت به ویژه در بازار محصول با رویکرد کنترل قیمت و یا سرکوب قیمت بوده در حالی که ریشه افزایش و یا نوسانات قیمت به دلیل ضعف یا نبود زراست‌های ذخیره‌سازی، حمل و نقل و توزیع می‌باشد (بهرامی، ۱۳۹۷). شایان ذکر است برنامه‌های تنظیم بازار با تأثیری که بر قیمت و سطح نوسانات آن می‌گذارند نقش کلیدی در تعیین الگوی کشت کشاورزان خرده‌پا (حدود ۹۳ درصد واحدهای بهره‌بردار کشاورزی در کشور در مقیاس‌های کمتر از ۱۰ و ۵ هکتار فعالیت می‌نمایند) و به تبع آن الگوی تجارت دارند. در حقیقت قیمت یکی از مهم‌ترین فاکتورهای تأثیرگذار بر انتخاب الگوی کشت محصولات کشاورزی است و این در حالی است که در مداخلات قیمتی دولت (اعم قیمت‌های تضمینی، خریدهای تضمینی و تعیین یارانه برای نهاده‌ها) کمتر به موضوع پایداری منابع که اصل و اساس تولید پایدار است، توجه می‌گردد (بهرامی، ۱۳۹۷). در همین راستا بررسی تاریخی اقدامات و برنامه‌های تنظیم بازار گویای این حقیقت است که ابزار استفاده شده برای تحقق اهداف مانند کنترل و نوسانات قیمت نه تنها از کارایی لازم برخوردار نبوده، بلکه با تأثیر بر چشم‌انداز درآمد و سود کشاورزان،

روزی که انقلاب اسلامی پیروز شد دهقانان ایرانی نمی‌دانستند حکومتی که بر سر کار می‌آید بیشترین نگرانی‌اش امنیت غذایی و خودکفایی در تولید محصولات کشاورزی است. اما رهبران انقلاب اسلامی این خواست را با صدای بلند و پر شمار و به مناسبت‌های گوناگون اعلام کردند و گفتند می‌خواهند برای افزایش درجه استقلال و سپس استقلال کامل ایران از وابستگی به واردات مواد غذایی از خارج اقدام کنند. همه دولت‌های ایران بلافاصله پس از استقرار دولت موقت تا همین امروز بارها و بارها این آرزوی بزرگ را بر زبان آورده و تلاش کرده‌اند ایران بتواند آنچه نیاز شهروندان است را از داخل تهیه کند. اما هنوز پس از سپری شدن ۴ دهه از پیروزی انقلاب اسلامی ایران به لحاظ واردات نهاده‌های دامی و حتی محصولات مثل روغن نباتی برنج، شکر و حتی در سال‌هایی گندم به خارج از کشور نیاز دارند. چرا چنین شده است؟ چون چالش‌های کشاورزی ایران حل نمی‌شود. فهیمه بهرامی کارشناس و همکار مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی در بهار امسال چالش‌های کشاورزی ایران را واکاوی کرده است که در ادامه می‌خوانید. دقت در این چالش‌ها نشان می‌دهد اکثریت آنها دست‌کم نیم سده است به بخش کشاورزی چسبیده و انگار ذات این بخش شده‌اند. به همین دلیل است که کشاورزی ایران هنوز دیمی است.

چالش‌های بخش کشاورزی ایران

معمولاً شناخت چالش‌ها گام اول و اساسی در جهت رفع آن است از این رو به نظر می‌رسد طبقه‌بندی چالش‌ها در دو گروه اصلی چالش‌های تخریب‌کننده رشد بخش کشاورزی و چالش‌های تضعیف‌کننده رشد بخش مذکور زمینه مناسبی را برای انتخاب راهکار رفع و غلبه بر مشکلات شناسایی شده، فراهم کند.

ماهنامه
شکر

انجمن صنعتی کارخانهای قند و شکر ایران

زیر نظر شورای نویسندگان

صفحه‌آرا: علی صائمی

حروفچین: حمیدرضا خدابخش

تلفن و نمابر:

۸۸۹۶۹۰۵۵-۸۸۹۶۹۹۰۳

نشانی: تهران - میدان دکتر فاطمی

خیابان شهید گمنام - شماره ۱۴

پایین بودن پتانسیل در جذب سرمایه‌گذاری

از جمله پیشران‌های رونق تولید، رشد سرمایه‌گذاری سرانه و ارتقای کیفیت سرمایه‌گذاری است. در همین راستا سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، علاوه بر اینکه موجب رشد تولید و اشتغال در این بخش می‌گردد، با توجه به ارتباطات پسین و پیشین این بخش با دیگر بخش‌ها، به رشد تولید و اشتغال در بخش‌های دیگر نیز کمک می‌کند (فلیحی و امینی، ۱۳۷۷). یکی از موضوعات کلیدی در خصوص سرمایه‌گذاری، موضوع شاخص سودآوری و زمان بازدهی سرمایه هست (صامتی و فرامرزپور، ۱۳۸۳) که به طور طبیعی سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌هایی نظیر آب و خاک نیازمند زمان طولانی برای بازدهی سرمایه بوده و از طرفی اهمیت سرمایه‌گذاری در این بخش‌ها بیشتر متکی بر ارزش زیست‌محیطی و اکولوژیکی آنها می‌باشد تا ارزش اقتصادی، از این رو سرمایه‌گذاری در این بخش‌ها با مقبولیت کمتری از سوی بخش خصوصی همراه است. نکته حایز اهمیت دیگر آن است که با توجه به محدود بودن میزان سرمایه در کشورهای در حال توسعه نظیر ایران، موضوع تخصیص سرمایه برحسب اولویت بسیار حایز اهمیت است. به طور یقین لازمه این اولویت‌بندی ریشه در شناخت مشکلات و چالش‌های بخش کشاورزی با رویکرد تقسیم‌بندی آنها برحسب تضعیف‌کننده و تخریب‌کننده دارد. در همین راستا مطالعات متعددی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی ایران را مورد بررسی قرار داده‌اند. مطالعه گیلانپور ۱۳۹۳ نشان می‌دهد سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی ایران نه تنها با چالش‌های اقتصادی، بلکه با چالش‌های نهادی نظیر ساختارهای نامناسب بیمه‌ای، اعتباری و حقوقی نیز مواجه است که در عمل تأثیر سرمایه‌گذاری در این بخش را با کاستی همراه می‌سازد. همچنین گستردگی و نامتوازن بودن مداخلات دولت در طول زنجیره ارزش محصولات کشاورزی در ایران (بهرامی، ۱۳۹۷)، ماهیت ریسکی تولید در بخش کشاورزی ایران است (گیلانپور ۱۳۹۳). این در حالی است که استفاده از نهاده‌های فناورانه (که نقش کلیدی در بهبود بهره‌وری و به تبع رشد تولید دارند) به طور قابل ملاحظه‌ای نیازمند سرمایه و سرمایه‌گذاری در این حوزه می‌باشند (گیلانپور، ۱۳۹۳).